

ПРОЕКТ
Постанова Правління
Національного банку України

Інструкція про порядок валютного нагляду за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів

I. Загальні положення

1. Національний банк України (далі – Національний банк) цією Інструкцією встановлює порядок здійснення банком валютного нагляду за дотриманням його клієнтами-резидентами установлених Національним банком граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів (далі – граничні строки розрахунків) та порядок інформування банком про валютні операції клієнтів-резидентів та власні операції.

2. Норми цієї Інструкції поширюються на операції з експорту та імпорту товарів, на які Національним банком встановлені граничні строки розрахунків, з урахуванням встановлених Національним банком за поданням Кабінету Міністрів України винятків та (або) особливостей для окремих товарів та (або) галузей економіки, та мінімальних граничних сум операцій, на які поширюються встановлені Національним банком граничні строки розрахунків.

3. У цій Інструкції для цілей здійснення валютного нагляду за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків нижченаведені терміни вживаються в такому значенні:

1) валюта платежу – будь-яка валюта, в якій згідно з умовами договору здійснюється оплата товару;

2) валюта ціни – будь-яка валюта, в якій згідно з умовами договору встановлюється ціна товару;

3) висновок – висновок центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку, виданий на подовження граничних строків розрахунків, встановлених Національним банком;

4) МД – митна декларація, оформлена у встановленому законодавством України порядку;

5) день виникнення порушення – перший день після закінчення встановленого Національним банком граничного строку розрахунків за операцією з експорту, імпорту товарів або строку, встановленого відповідно до раніше виданих за цією операцією висновків;

б) здійснення поставки за імпортною операцією – оформлення визначених у цій Інструкції типів МД (у разі ввезення продукції на територію України, якщо така продукція згідно із законодавством України підлягає митному оформленню) або виконання нерезидентом усіх зобов'язань щодо поставки відповідно до договору (в інших випадках);

7) реєстр МД – електронний реєстр увізних або вивізних МД, що подається Державною фіскальною службою України банку.

Термін “банк” вживається у значенні, визначеному Законом України “Про банки і банківську діяльність”.

Інші терміни, які використовуються в цій Інструкції, уживаються в значеннях відповідно до їх визначень у законодавстві України.

4. Перевищення граничних строків розрахунків дозволяється на підставі висновку.

II. Валютний нагляд за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків

5. Банк згідно з вимогами цієї Інструкції здійснює валютний нагляд за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів резидента, які здійснюються через цей банк, і передбачають розрахунки в грошовій формі (включаючи у формі документарного акредитива).

6. Банк згідно з цією Інструкцією здійснює валютний нагляд за дотриманням резидентом граничних строків розрахунків за:

1) операцією резидента з експорту товарів, якщо на дату митного оформлення продукції або виконання резидентом робіт, надання послуг, експорту прав інтелектуальної власності, інших немайнових прав, призначених для продажу (оплатної передачі), розрахунки за такою операцією не завершені (кошти від продажу нерезиденту товару на поточний рахунок резидента не надійшли або надійшли не в повному обсязі) або в банку немає інформації про завершення розрахунків за такою операцією;

2) операцією резидента з імпорту товарів, якщо на дату оплати резидентом товару [а в разі застосування розрахунків у формі документарного акредитива - на дату здійснення банком платежу на користь нерезидента (дату

списання коштів з рахунку банку)] нерезидентом не була здійснена поставка продукції за імпортною операцією з оформленням типів МД, зазначених у підпункті 3 пункту 9 розділу III цієї Інструкції, та за наявності інформації про них (про цю операцію) у реєстрі МД, або документів, зазначених у підпунктах 4), 5) розділу III цієї Інструкції або в банку немає інформації про здійснення поставки за імпортною операцією;

3) імпортною операцією резидента, якщо на дату оплати резидентом товару [а в разі застосування розрахунків у формі документарного акредитива - на дату здійснення банком платежу на користь нерезидента (дату списання коштів з рахунку банку)] імпортна операція без увезення товару на територію України не була завершена або в банку немає інформації про завершення імпортової операції без увезення товару на територію України.

Інші операції з експорту та імпорту товарів перевіряються банком під час настання події (наприклад: перерахування резидентом коштів на користь нерезидента, надходження від нерезидента коштів на користь резидента, отримання реєстру МД за відповідною операцією) і надалі банк не здійснює за ними валютний нагляд щодо дотримання резидентом граничного строку розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів згідно з цією Інструкцією.

7. Банк розпочинає відлік встановлених Національним банком граничних строків розрахунків з наступного календарного дня після дати:

1) оформлення МД типу ЕК-10 “Експорт”, ЕК-11 “Реекспорт” на продукцію, що експортується (якщо продукція згідно із законодавством України підлягає митному оформленню), або з дати підписання акта або іншого документа, що засвідчує поставку нерезиденту товару відповідно до умов експортного договору (якщо товар згідно із законодавством України не підлягає митному оформленню), – за операціями з експорту товарів;

2) здійснення платежу (списання коштів з рахунку клієнта), а в разі застосування розрахунків у формі документарного акредитива – дати здійснення банком платежу на користь нерезидента (дату списання коштів з рахунку банку), – за операціями з імпорту товарів.

Датою здійснення платежу на користь нерезидента – постачальника товару вважається дата здійснення банком платежу на користь нерезидента – постачальника товару, якщо оплата зобов'язань резидента за імпортним договором здійснюється за рахунок коштів, отриманих від банку на підставі кредитного договору без зарахування цих коштів на поточний рахунок зазначеного резидента в банку.

8. Банк для здійснення валютного нагляду за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів

самостійно визначає систему заходів (включаючи фіксацію цих операцій з дотриманням принципів актуальності, достовірності та інформативності).

III. Завершення банком здійснення валютного нагляду за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків

9. Банк завершує здійснення валютного нагляду за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків:

1) якщо сума незавершених розрахунків за операцією з експорту, імпорту товарів є меншою за розмір, установлений для фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу згідно із законодавством у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму чи фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. У разі здійснення розрахунків за експорт, імпорт товарів в іноземній валюті, сума незавершених розрахунків за операцією з експорту, імпорту товарів визначається за офіційним курсом гривні до іноземних валют, установленим Національним банком на дату здійснення такого розрахунку (дату останнього розрахунку, якщо має місце більше одного платежу або більше однієї поставки товару);

2) у разі експорту товару – після зарахування грошових коштів на поточний рахунок резидента в банку;

3) у разі імпорту продукції, яка увозиться в Україну, – після отримання інформації у реєстрі МД про здійснення поставки за імпортною операцією з оформленням МД типу ІМ-40 “Імпорт”, ІМ-41 “Реімпорт”, ІМ-51 “Переробка на митній території”, ІМ-72 “Безмитна торгівля”, ІМ-75 “Відмова на користь держави”, ІМ-76 “Знищення або руйнування” (якщо продукція згідно із законодавством України підлягає митному оформленню) або після пред'явлення резидентом документа (крім МД), який використовується для митного оформлення продукції (якщо на продукцію, що імпортується, згідно із законодавством України не оформляється МД);

4) у разі імпорту робіт, послуг, прав інтелектуальної власності та інших немайнових прав, призначених для продажу (оплатної передачі) – після пред'явлення резидентом акта, рахунку (інвойсу) або іншого документа, який згідно з умовами договору засвідчує виконання нерезидентом робіт, надання послуг, передавання прав інтелектуальної власності та інших немайнових прав, призначених для продажу (оплатної передачі);

5) у разі імпорту товару без увезення його на територію України – після пред'явлення резидентом документа, який засвідчує виконання нерезидентом усіх покладених на нього імпортним договором зобов'язань щодо здійснення поставки товару нерезидентом на користь цього резидента та після

зарахування виручки, одержаної від нерезидента, на рахунок резидента в банку в разі продажу нерезиденту товару за межами України або подання документів, що підтверджують використання резидентом товару за межами України на підставі договорів (контрактів, угод), інших форм документів, що застосовуються в міжнародній практиці та можуть уважатися договором.

Вимоги підпункту 1 пункту 9 розділу III цієї Інструкції не застосовуються до операцій з експорту, імпорту товарів у разі виявлення банком ознак дроблення сукупності пов'язаних відповідних фінансових операцій.

10. Банк, крім підстав, передбачених пунктом 9 розділу III цієї Інструкції, може завершити здійснення валютного нагляду за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за наявності:

1) повідомлення інших банків / уповноважених осіб ФГВФО на здійснення тимчасової адміністрації/ ліквідаторів банків / юридичних осіб, які утворилися в результаті ліквідації банків за рішенням власників, про зарахування грошових коштів на поточний рахунок резидента, що відкритий у цьому банку / банку, що ліквідовується / банку, що ліквідований за рішенням власників (у повідомленні зазначається вся наявна в реквізитах платежу інформація, номер і дата договору, сума платежу - у тій частині, у якій відомості передаються банку);

2) повідомлення інших банків / ліквідаторів банків / уповноважених осіб ФГВФО на здійснення тимчасової адміністрації/ юридичних осіб, які утворилися в результаті ліквідації банків за рішенням власників, про надходження реєстру МД за цією операцією резидента (у повідомленні зазначаються номер і дата реєстру, уся наявна в реєстрі інформація про операцію резидента, а також вартість продукції в тій частині, у якій відомості передаються банку);

3) повідомлення митного органу, засвідченого підписом його керівника (заступника керівника), а також засвідченої в установленому відповідно до законодавства України порядку копії ввізної МД, що отримані на письмовий запит резидента (для завершення здійснення валютного нагляду за дотриманням резидентом граничних строків розрахунків за операцією з імпорту товару в разі зміни умов бартерного договору, що передбачає заміну зобов'язань резидента з постачання товару на зобов'язання щодо оплати товару нерезидентові повністю або частково в грошовій формі);

4) документів, що підтверджують поставку продукції на користь резидента – реципієнта (одержувача) міжнародної технічної допомоги відповідно до міжнародних договорів України;

5) документів про припинення зобов'язань за операціями з експорту, імпорту товарів зарахуванням, у разі дотримання сукупності таких умов (якщо): вимоги випливають із взаємних зобов'язань між резидентом і нерезидентом, які є контрагентами за цими операціями; вимоги однорідні; строк виконання за зустрічними вимогами настав або не встановлений, або визначений моментом пред'явлення вимоги; між сторонами не було спору щодо характеру зобов'язання, його змісту, умов виконання тощо.

б) закриття рахунку клієнта-резидента в банку разом з повідомленням Національного банку згідно з підпунктом 3) пункту 22 розділу IV цієї Інструкції;

7) повідомлення від органу валютного нагляду, що здійснює валютний нагляд за дотриманням резидентами (крім уповноважених установ) та нерезидентами вимог валютного законодавства, про відсутність порушення граничних строків розрахунків за операцією резидента з експорту, імпорту товарів, про яку банком надавалася інформація Національному банку згідно з підпунктом 1) пункту 22 розділу IV цієї Інструкції;

11. Повідомлення, зазначені в підпунктах 1), 2) пункту 10 розділу III цієї Інструкції, надаються на запит резидента або запит банку тільки тому банку, який зазначений у запиті резидента або якому резидент дозволив цей запит:

1) засобами електронної пошти Національного банку;

2) фельдзв'язком, спецзв'язком, поштовим зв'язком (рекомендованим або цінним листом) у разі надання таких повідомлень уповноважених осіб ФГВФО на здійснення тимчасової адміністрації/ліквідаторами банків, які не використовують засоби електронної пошти Національного банку, або юридичними особами, які утворилися в результаті ліквідації банків за рішенням власників, на паперовому носії, підписані керівником та/або уповноваженою особою.

Банк зобов'язаний після отримання повідомлення, зазначеного в підпункті 2) пункту 11 розділу III цієї Інструкції, здійснити перевірку достовірності отриманої інформації, отримати підтвердження факту підписання цього повідомлення керівником та/або уповноваженою особою.

12. Зменшення суми грошових коштів, які мають надійти або на користь резидента від нерезидента як оплата за експорт товару або вартості товарів, що імпортуються, допускається за умови, якщо протягом виконання зобов'язань за договором:

1) відбувається перегляд ціни товарів у зв'язку з невідповідністю їх кількісних та/або якісних характеристик умовам договору – на суму недопоставлених (недоотриманих) та/або неякісних товарів. Рішення про таку

невідповідність приймається Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті або іншим органом, уповноваженим розглядати спори або засвідчувати таку невідповідність згідно з правилами чи звичаями країни розташування сторони договору або третьої країни відповідно до умов договору;

2) відбувається перегляд ціни товарів унаслідок дій форс-мажорних обставин, що призвели до зміни кількісних та/або якісних характеристик товару, – на суму недопоставлених (недоотриманих) та/або неякісних товарів. Зміна ціни товару має бути підтверджена Торгово-промисловою палатою або іншим уповноваженим органом (експертною організацією) згідно з правилами чи звичаями країни розташування сторони договору або третьої країни відповідно до умов договору;

3) товари знищено, конфісковано, зіпсовано, украдено, загублено – на суму їх вартості (якщо право власності на товар відповідно до умов договору належить резидентів). Наявність таких обставин має бути підтверджена органами, уповноваженими здійснювати таке підтвердження згідно із законодавством країни, на території якої сталися такі події;

4) відбувається відповідним чином оформлене повне або часткове повернення резиденту товару, що був поставлений нерезиденту за експортним договором, у зв'язку з повним або частковим невиконанням сторонами взаємних зобов'язань за експортним договором – на суму вартості такого товару, оформленого МД типу ІМ-40 "Імпорт", ІМ-41 "Реімпорт", ІМ-51 "Переробка на митній території", ІМ-75 "Відмова на користь держави", ІМ-76 "Знищення або руйнування" та за наявності відповідної інформації у реєстрі МД;

5) відбувається повернення сплачених імпортером коштів повністю або частково – на суму цих коштів;

6) здійснюється оподаткування виконаних резидентами для нерезидентів робіт (наданих послуг) за межами України - на суму сплачених податків. Здійснення оподаткування має бути підтверджено відповідними документами (інформацією). Банк для цілей підпункту 6 пункту 12 розділу III цієї Інструкції має право також вимагати в резидента підтвердження податкового органу країни нерезидента щодо сплати відповідної суми податків;

7) відбувається оплата нерезидентом фізичній особі-резиденту, яка перебуває у відрядженні за кордоном з метою виконання зобов'язань за експортним договором резидента – суб'єкта господарської діяльності, коштами в готівковій іноземній валюті експлуатаційних витрат, пов'язаних з обслуговуванням транспортного засобу, який належить резидентів – стороні договору (орендується, фрахтується ним) і використовується за кордоном з

метою виконання зобов'язань останнього за цим договором, – на суму використаних коштів. Отримання від нерезидента готівкової іноземної валюти на експлуатаційні витрати, пов'язані з обслуговуванням транспортного засобу резидента за кордоном, та використання цих коштів на зазначені цілі має бути підтверджено відповідними документами;

8) відбувається зміна умов експортного договору, за яким банком здійснюється валютний нагляд, унаслідок чого виконання нерезидентом зобов'язань за експортним договором резидента здійснюється шляхом поставки товару, – на суму зобов'язань, які виконуються шляхом поставки товару. Наявність таких обставин має бути підтверджена копією документа, згідно з яким унесені зміни до відповідного експортного договору.

IV. Окремі умови здійснення банком валютного нагляду за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків та інформування

13. Банки здійснюють валютний нагляд за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків на підставі оригіналів відповідних документів (включаючи електронні документи) або копій в електронній/паперовій формі з оригіналів документів на паперових носіях інформації.

Банки для здійснення валютного нагляду за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків мають право в разі перерахування резидентом коштів на користь нерезидента, надходження від нерезидента коштів на користь резидента або якщо резидент зазначений у реєстрі вивізних МД, вимагати від останнього (залежно від виду операції) оригінали або копії договору з нерезидентом, актів, рахунків (інвойсів) або інших документів, що підтверджують здійснення експорту (імпорту) товарів та інших документів, необхідних банку для здійснення валютного нагляду за своєчасністю розрахунків за експорт, імпорт товарів його клієнтів.

Копії документів в електронній формі створюються клієнтом шляхом сканування з оригіналу документа на паперовому носії інформації та засвідчуються електронним цифровим підписом клієнта (для юридичних осіб - підписом уповноваженої особи), накладеним відповідно до вимог законодавства у сфері надання послуг електронного цифрового підпису (далі - електронна копія документа). Електронні копії документів можуть подаватися засобами програмно-технічного комплексу "клієнт-банк", "клієнт-Інтернет-банк" або іншими програмно-технічними комплексами, що використовуються банком, та повинні залишатися в банку на зберіганні в електронному архіві.

Копії документів у паперовій формі мають бути засвідчені підписом клієнта (для юридичних осіб - резидентів - підписом керівника або заступника керівника) та залишаються в банку на зберіганні.

14. Банк здійснює валютний нагляд за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операцією з експорту товарів за кожним фактом здійснення поставки товару, а за операцією з імпорту товарів – окремо

за кожним фактом здійснення платежу, якщо договір передбачає поставку товару, здійснення платежу в кілька етапів.

15. Банк з метою здійснення валютного нагляду за повнотою розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів використовує передбачені в договорі умови перерахування валюти ціни у валюту платежу, якщо згідно з умовами договору валюта платежу відрізняється від валюти ціни.

Норма, зазначена в абзаці першому пункту 15 розділу IV цієї Інструкції, не застосовується, якщо в банку є підстави вважати, що операція з експорту, імпорту товарів може бути пов'язана з уникненням та/або невиконанням вимог передбачених законодавством України, та призводить/може призвести до неотримання/недоотримання грошових коштів/товару резидентом.

За відсутності у договорі умов, які дають змогу однозначно визначити курс (крос-курс), за яким здійснюється перерахування, та/або у випадках, визначених абзацом другим пункту 15 розділу IV цієї Інструкції, банк для здійснення валютного нагляду за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків використовує:

1) офіційний курс гривні до іноземних валют, установлений Національним банком на дату платежу, якщо однією з валют є гривня;

2) курс на останню дату публікації у "FINANCIAL TIMES", яка передує даті платежу, - у всіх інших випадках.

16. Банк з метою здійснення валютного нагляду за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків у разі якщо товар згідно із законодавством України не підлягає митному оформленню та за наявності кількох документів з різними датами підписання використовує той з документів, який підтверджує фактичне виконання всіх зобов'язань щодо поставки товару згідно з усіма умовами, передбаченими договором, і який оформлений раніше.

17. Валютний нагляд за дотриманням резидентом граничних строків розрахунків за операцією резидента з експорту продукції здійснює лише банк, до якого надійшов реєстр МД, що містить інформацію про цю операцію.

18. Банк, через який проводилась оплата імпорту без увезення товару на територію України, здійснює валютний нагляд за дотриманням резидентом граничних строків розрахунків за операцією з експорту товару, за якою товар, що був придбаний резидентом за відповідним імпортним договором, перепродається нерезидентові.

19. Банк, який надав кредит (незалежно від того, чи відкритий у цьому банку поточний рахунок резидента), здійснює валютний нагляд за дотриманням резидентом граничних строків розрахунків за імпортною

операцією, якщо оплата товару, що імпортується, проводиться за рахунок коштів, отриманих на підставі кредитного договору без зарахування цих коштів на поточний рахунок резидента.

20. Банк, який за дорученням резидента купив іноземну валюту і перерахував її за призначенням, здійснює валютний нагляд за дотриманням резидентам граничних строків розрахунків за операцією з імпорту товарів, якщо оплата товару, що імпортується, проводиться за рахунок іноземної валюти, купленої за власну іноземну валюту резидента на міжнародному ринку без проміжного зарахування цих коштів на поточний рахунок цього резидента, відкритий у банку.

21. Банк повинен надати клієнту належним чином оформлене письмове повідомлення про списання коштів з рахунку банку на користь нерезидента в разі здійснення платежу на користь нерезидента за документарним акредитивом. Зазначене повідомлення має містити найменування нерезидента і банку нерезидента, номер договору та номер акредитива, валюту платежу і суму списаних коштів, дату списання коштів з рахунку банку.

22. Банк за встановленими Національним банком строками, порядком і формою надає Національному банку інформацію про:

1) виявлені факти ненадходження в установлені Національним банком граничні строки розрахунків або строки, визначені у висновках, грошових коштів, товарів (або незавершення у граничні строки розрахунків імпорتنих операцій резидентів без увезення товару на територію України), включаючи такі факти за власними операціями банку;

2) зміну умов договору, унаслідок чого виконання нерезидентом зобов'язань за операцією з експорту товару повністю або частково здійснюється шляхом поставки товару;

3) незавершені операції резидента з експорту, імпорту товару, за якими банк здійснював валютний нагляд на предмет дотримання резидентом граничних строків розрахунків, у разі закриття рахунку клієнта. Вимоги цього підпункту не поширюються на випадки закриття рахунку резидента під час злиття, приєднання або перетворення банку, за умови одночасного відкриття цьому резиденту рахунку у банку- правонаступнику та подальшого здійснення валютного нагляду за дотриманням резидентом граничних строків розрахунків банком- правонаступником;

4) факт завершення здійснення валютного нагляду за дотриманням резидентом граничних строків розрахунків на підставі документів про припинення зобов'язань за операцією з експорту, імпорту товарів шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог;

5) надходження реєстру вивізних МД за операцією резидента, який не є клієнтом банку. Банк не здійснює валютного нагляду за такою операцією на предмет дотримання резидентом граничного строку розрахунку;

б) прийняття до розгляду судом, міжнародним комерційним арбітражем позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, що виникла внаслідок недотримання нерезидентом строку, передбаченого зовнішньоекономічним договором (контрактом), або прийняття до провадження уповноваженим органом відповідної країни документа про стягнення такої заборгованості з боржника-нерезидента на користь резидента в позасудовому (досудовому) примусовому порядку.

23. Банки несуть відповідальність за порушення вимог цієї Інструкції згідно з законодавством України.

Директор Департаменту
відкритих ринків

С. В. Пономаренко

ПОГОДЖЕНО
Заступник Голови
Національного банку України
_____ О. Є. Чурій

(підпис)

“ _____ ” _____ 2018 року
(дата)